Advies expertgroep "middelen en geweld"

Datum
5 februari 2013
Ons kenmerk
-

Bijeenkomst 12 december 2012, 12.30-16.00 uur
Nederlands Forensisch Instituut, Den Haag

1. Inleiding

In maart 2011 heeft de Minister van Veiligheid en Justitie de Tweede Kamer geïnformeerd over zijn voornemen om bij geweldpleging het alcohol- en/of drugsgebruik als een zelfstandig strafverhogend element aan te merken bij het formuleren van de strafeis.[1] Dit heeft geleid tot een Voorstel van Wet 'Wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met het terugdringen van geweld onder invloed van middelen'.[2] De minister heeft het NFI gevraagd om samen met andere deskundigen te onderzoeken welke grenswaarden zouden kunnen gelden voor het aanmerken van alcohol- en drugsgebruik als strafverzwaringsgrond bij geweldsdelicten.

Samenstelling van de expertgroep:

Drs. W. Best, Inspectie voor de Gezondheidszorg (opiumwim@online.nl)
Mw drs. N.E. van Hasselt, Trimbos-instituut (nhasselt@trimbos.nl)
Prof. R. Knibbe, Universiteit van Maastricht (r.knibbe@maastrichtuniversity.nl)
Prof. dr. A.J.M. Loonen, Universiteit van Groningen (a.j.m.loonen@rug.nl)
Dr. K.J. Lusthof, Nederlands Forensisch Instituut (k.lusthof@nfi.minvenj.nl)
Prof. Dr. J. Ramaekers, Universiteit van Maastricht (j.ramaekers@maastrichtuniversity.nl)
Mw. Dr. B.E. Smink, Nederlands Forensisch Instituut (b.smink@nfi.minvenj.nl)
Prof. Dr. D.R.A. Uges, Universiteit van Groningen (d.r.a.uges@ziggo.nl)
Dr. R.J. Verkes, Radboud Universiteit Nijmegen (r.verkes@psy.umcn.nl)

2. Vraagstelling[3]

- Welk alcoholpromillage kan gelden als ondergrens voor het aanmerken van dat gebruik als strafverzwaringsgrond bij geweldpleging?
- Bij welke typen drugs is een relatie tussen gebruik en agressief gedrag aangetoond en bij welke typen drugs is daar zeker geen sprake van?
- Welke ondergrens kan gelden voor het gebruik van de sub b geïdentificeerde typen drugs die een risicofactor vormen voor agressief gedrag, om aangemerkt te kunnen worden als strafverzwaringsgrond bij geweldpleging?
- Zijn er verschillen in mate van gebruik en de invloed daarvan op de diverse uitingsvormen van geweld (bedreiging, vandalisme, mishandeling, openlijke geweldpleging, doodslag)?

---

[1] Naar een veiliger samenleving. Kamerstukken 2010/2011, 28 684, nr. 311
[2] Voorstel van Wet 'Wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met het terugdringen van geweld onder invloed van middelen'
[3] Zoals beschreven in de uitnodiging van de Minister van Veiligheid en Justitie d.d. 31 oktober 2012, namens deze M.C.J. Groothuizen, Directeur Sanctie- en Preventiebeleid.

- Gelden voor gecombineerd alcohol- en drugsgebruik andere grenswaarden als strafverzwaringsgrond bij geweldpleging?

3. Samenvatting van de adviezen van de expertgroep

3.1 Herformulering van de vragen

Naar aanleiding van de discussie zijn op deze vragen antwoord gegeven:

1. Welk alcoholpromillage kan gelden als ondergrens voor het aanmerken van dat gebruik als strafverzwaringsgrond bij geweldpleging?
2. Gegeven het feit dat iemand is aangehouden wegens geweldpleging tegen personen, bij welke drugs is dan voldoende aangetoond dat ze een geweldsdrempel verlagend en/of geweldsintensiteit verhogend effect kunnen hebben gehad?
3. Welke ondergrens kan gelden voor het gebruik van de in punt 2 geïdentificeerde typen drugs om aangemerkt te kunnen worden als strafverzwaringsgrond bij geweldpleging?
4. Gelden voor gecombineerd alcohol- en drugsgebruik andere grenswaarden als strafverzwaringsgrond bij geweldpleging?

3.2 Algemeen

De expertgroep adviseert:

- De invoering en handhaving van deze wet vergezeld te laten gaan van een publiekscampagne om de bekendheid toe te laten nemen over de verhoging van de kans op geweld door het gebruik van middelen.
- Bij implementatie van deze wet een onderzoekstraject te starten om de effecten van nieuwe wetgeving op termijn te kunnen evalueren.
- Aanvullend onderzoek te laten doen naar de dosisafhankelijkheid van de relatie tussen middelen en geweld, alsmede naar de mechanismen die daarbij een rol spelen, omdat deze nog niet voldoende bekend zijn.
- Een evaluatiegroep van experts in te stellen die regelmatig een evaluatie uitvoert van de lijst van stoffen en de grenswaarden.
- De strafverzwaring niet van toepassing te laten zijn als het aangetroffen middel door een daartoe bevoegd persoon is voorgeschreven.
- In de memorie van toelichting op te nemen dat personen met een ernstige psychiatrische aandoening (EPA) of psycho-organische stoornis mogelijk minder goed weerstand kunnen bieden aan bedoelde middelen en mogelijk anders op deze middelen reageren.

3.3 Antwoorden op de vragen

De expertgroep adviseert:

- De waarde van 1,0 milligram alcohol per milliliter bloed als ondergrens voor het aanmerken van alcoholgebruik als strafverzwaringsgrond bij geweldpleging.
  Verder wordt geadviseerd te werken met een staffel, waarbij voor hogere waarden een hogere mate van strafverzwaring kan gelden. De voorgestelde grenswaarden hiervoor zijn: 1,3 milligram alcohol per milliliter bloed en 2 milligram alcohol per milliliter bloed.
- Een ondergrens van 0,050 milligram per liter bloed voor cocaïne, amfetamine en methamfetamine als drugs die in aanmerking komen voor strafverzwaring indien aangetoond <u>na</u> geweldpleging.
- Voor gecombineerd alcohol- en drugsgebruik geen andere waarden te hanteren dan hierboven beschreven.

4. Verslag van de discussie van de expertgroep

De expertgroep stelt vast dat waar "geweld" of "agressief gedrag" wordt genoemd, "expressief geweld" wordt bedoeld.

De expertgroep stelt vast dat de samenstelling van deze groep voldoet om de gestelde vragen te beantwoorden.

1. **Welk alcoholpromillage kan gelden als ondergrens voor het aanmerken van dat gebruik als strafverzwaringsgrond bij geweldpleging?**

De relatie tussen alcoholgebruik en geweld wordt door de expertgroep als bewezen beschouwd.
De expertgroep stelt vast dat er geen exacte ondergrens van promillage is aan te geven.
Op basis van hoeveelheden genuttigde alcohol, die in de praktijk problemen blijken te geven, en op basis van laboratoriumonderzoeken (tests die meten bij welke waarde agressie toeneemt) stelt de expertgroep vast dat een alcoholconcentratie van 1,0 milligram alcohol per milliliter bloed een goede ondergrens is, waarboven het in verhoogde mate optreden van geweld aannemelijk wordt.

2. **Bij welke typen drugs is een relatie tussen gebruik en agressief gedrag aangetoond en bij welke typen drugs is daar zeker geen sprake van?**

De expertgroep constateert dat de relatie tussen gebruik van geneesmiddelen of drugs en geweld sterk wordt beïnvloed door diverse factoren, zoals:
-omstandigheden ("setting", mogelijkheid tot drankgebruik en mogelijkheden tot ontwikkeling van geweld, zoals groepsprocessen);
-persoonlijke aanleg en andere factoren die het individu gevoelig maken voor een gewelddadige reactie.
De expertgroep is van mening dat het met het oog op strafverzwaring voor de gebruiker duidelijk moet zijn dat het middel de kans op geweld doet toenemen. De gebruiker heeft misschien niet de intentie om geweld te plegen, maar moet wel bekend zijn met deze "bijwerking" van het middel. Een publiekscampagne is daarom van groot belang.
De expertgroep betrekt niet in haar overwegingen onttrekkingsverschijnselen en paradoxale reacties van middelen. Onttrekkingsverschijnselen hebben betrekking op chronische gebruikers. Bij chronisch gebruik kunnen ook middelen die geen geweld veroorzaken leiden tot geweld of agressief gedrag bij onttrekking. Paradoxale reacties kunnen bij zeer vele middelen voorkomen en zijn zeldzaam.
De expertgroep betrekt ook niet in haar overweging hoge doseringen van andere dempende middelen dan alcohol. Vele dempende (genees)middelen kunnen bij hoge dosering aanleiding geven tot ontremming en mogelijk geweld.
De expertgroep constateert dat er bij geweldplegers vaak sprake is van het gebruik van cocaïne en amfetamine ("speed"). De relatie tussen deze middelen en geweld wordt echter sterk beïnvloed door eerder genoemde factoren van omstandigheden en persoonlijke aanleg, en door gelijktijdig gebruik van alcohol.

Datum
5 februari 2013
Ons kenmerk
-

De relatie tussen cocaïne en speed en geweld is niet goed bekend bij "blanco" personen die geen alcohol gebruiken. Desondanks adviseert de expertgroep om het gebruik van cocaïne en amfetamine als strafverzwarende omstandigheid aan te merken in geval van geweld. Deze conclusie betreft dus alleen gevallen waarbij er sprake is van geweldpleging. Bij de groep van verdachten van geweldsdelicten is het wel aannemelijk dat het gebruik van cocaïne en amfetamine de kans op geweld heeft vergroot. Ook kunnen de prestatieverhogende effecten van cocaïne van belang zijn voor de mate waarin zich in een situatie geweld ontwikkelt. Gezien de sterk op amfetamine gelijkende werking, betreft dit advies ook methamfetamine.
De expertgroep vindt dat indien amfetamine is voorgeschreven door een arts, en volgens voorschrift is gebruikt, er geen sprake moet zijn van strafverzwaring.
De expertgroep vindt dat de relatie tussen het gebruik en het optreden van agressie of geweld niet eenduidig is bij geneesmiddelen, die volgens de bijsluiter als bijwerking geweld of agressie hebben.
De expertgroep constateert dat sommige van de huidige voortesten op drugs geen onderscheid kunnen maken tussen amfetamine ("speed"), methamfetamine en andere amfetamine-achtige stoffen. Dit kan leiden tot het achteraf gezien onterecht afnemen van bloed na een positieve speekseltest (= voortest).
Deze discussie heeft geleid tot een aanpassing van de onderzoeksvraag naar:

> "Gegeven het feit dat iemand is aangehouden wegens geweldpleging tegen personen, bij welke drugs is dan een voldoende aangetoond dat ze een geweldverhogend effect kunnen hebben gehad?"

De expertgroep heeft ook gesproken over middelen zoals methylfenidaat (Ritalin®), MDMA en designerdrugs. Omdat er onvoldoende farmacologische en epidemiologische gegevens over bekend zijn die de relatie tussen deze middelen en geweld onderbouwen, wordt voorgesteld deze buiten beschouwing te laten. Ook is gesproken over flunitrazepam. Er is besloten ook dit middel vooralsnog buiten beschouwing te laten.
In het kader hiervan stelt de expertgroep voor de lijst met middelen en hun grenswaarden regelmatig te herzien in een expertgroep. Daarnaast stelt de groep voor verder onderzoek (epidemiologisch, klinisch of experimenteel) uit te voeren om de wetenschappelijke basis voor de relatie tussen middelen en geweld en de voorgestelde grenswaarden te vergroten.

3. Welke ondergrens kan gelden voor het gebruik van de sub b geïdentificeerde typen drugs die een risicofactor vormen voor agressief gedrag, om aangemerkt te kunnen worden als strafverzwaringsgrond bij geweldpleging?

Met betrekking tot cocaïne heeft de expertgroep overwogen dat cocaïne na gebruik snel uit het bloed verdwijnt. Een hoge grenswaarde ligt daarom niet voor de hand. Een zeer lage grenswaarde ligt ook niet voor de hand, omdat de relatie met het recente gebruik van cocaïne dan niet duidelijk is. De expertgroep heeft zich daarom uitgesproken voor een grenswaarde van 0,050 milligram cocaïne per liter bloed. Deze grenswaarde is ook van toepassing op amfetamine en methamfetamine.
Naar aanleiding van de herformulering van de onderzoeksvraag uit punt 2, wordt ook deze vraag opnieuw geformuleerd:

> "Welke ondergrens kan gelden voor het gebruik van de in punt 2 geïdentificeerde typen drugs om aangemerkt te kunnen worden als strafverzwaringsgrond bij geweldpleging?"

4. Zijn er verschillen in mate van gebruik en de invloed daarvan op de diverse uitingsvormen van geweld (bedreiging, vandalisme, mishandeling, openlijke geweldpleging, doodslag)?

De discussie betreft geweld tegen personen, dus niet vandalisme. Het aantal zaken met vandalisme is te groot om te kunnen onderzoeken.
Voor alcohol is voldoende aangetoond dat een grotere mate van gebruik een groter risico op zwaarder geweld heeft. Daarom stelt de expertgroep voor een staffel voor alcoholgebruik in te bouwen om onderscheid te maken tussen verschillende vormen van gebruik. Hiervoor kunnen als grenswaarden 1,3 en 2,0 milligram per milliliter bloed worden gehanteerd.

5. Gelden voor gecombineerd alcohol- en drugsgebruik andere grenswaarden als strafverzwaringsgrond bij geweldpleging?

De expertgroep heeft twee mogelijkheden afgewogen:
A. Bij aanwezigheid van cocaïne, amfetamine of methamfetamine in bloed boven de grenswaarde geldt een lagere grenswaarde voor alcohol;
B. Alcohol en andere middelen zijn afzonderlijke strafverhogende elementen (samen leidend tot extra strafverhoging).

Mogelijkheid A lijkt onlogisch, omdat er wanneer andere middelen boven de grenswaarde zijn aangetoond, er al sprake is van strafverzwaring, waardoor de strafverzwaring door alcohol niet meer relevant is. Mogelijkheid B lijkt logischer. De expertgroep adviseert om voor gecombineerd alcohol- en drugsgebruik geen andere grenswaarden te hanteren dan eerder genoemd.

Vervolg

In een periodieke evaluatie kunnen dergelijke stoffen opnieuw ter discussie worden gesteld. De expertgroep adviseert om een evaluatiegroep van experts in te stellen die regelmatig een evaluatie uitvoert van de lijst van stoffen en de grenswaarden.

Den Haag, 11 januari 2013